

Antoaneta IORDACHE

Premieră de excepție

După un parcurs shakespeareian serios (8 montări și remarcabile eseuri publicate), Mihai Măniuțiu se apropie de dramaturgia lui Marlowe cu o siguranță lesne de înțeles, dar nu mai puțin admirabilă. Sigur, nu e obligatoriu să-ți reprezinți (mental: cum o face Jan Kott) reciprocitățile ideatice și stilistice dintre cei doi autori elisabetani exponențiali, ca să-l pui în scenă pe Marlowe. Poate să nu fie decât o întâmplare, sau mai bine zis să fi ținut doar de intenționalitatea unei întâmplări arcul de cerc spre tragicul *Faust*, al regizorului, arc încercănat de *Macbeth*, *Antoni*, *Timon*, *Richard al II-lea*, *al III-lea*... Prin similitudine, întâlnirea lui Măniuțiu – în scenă – cu trupa spectacolului *Faust* stă tot sub semnul ciudatelor reguli ale întâmplării: fiindcă, deși atât regizorul cât și actorii s-au exersat, s-au afirmat în Cluj, totuși, abia acum, „se cunosc nemijlocit”, datorită lui... Marlowe. Câteodată, viața de fiecare zi a teatrului (a teatrelor) merge pe drumuri ocolite înspre momentele de excepție.

Tragica istorie a doctorului Faust, de la Teatrul Maghiar din Cluj, este chiar ceea ce se cheamă o *excepție* de viață teatrală, una fericită, profitabilă intelectual, profesional, și pentru regizor, și pentru actori. Vreau să spun că, dincolo de calitățile spectacolului, de puține ori se produce o identificare a distribuției cu viziunea regizorală – la gradul superlativ: și acesta este cazul premierei de la Cluj.



Foto: Makara Lehel

În prim-plan Bogdán ZSOLT.

Notează, ca să nu solicite imediat atributele pe care montarea le merită, că repetițiile au durat puțin (zile, săptămâni), deoarece „Măniuțiu știa exact ce vrea”!...

Textul care se joacă e adaptat de regizor, cu inteligentă parcimonie. Spectacolul se desfășoară în decor unic: un spațiu trapezoidal unicolor, alb, cu deschiderea largă spre public și fanta înspre iad. E o ușă la capătul perspectivei scenice îngustate: duce direct în iad. Spațiul n-are cortină. Când se intră în sală, se pare că patruzeci în episodul „consacrat ție”, dintr-un film despre cădere ce rulează încontinuu. Spațiul scenic este de un alb spitalicesc. Până să înceapă istoria demnă de arătat, trei figuri sunt „față în față cu tine”, te cercetează insistent, se mișcă prin albul general liber. Cei trei poartă pe umeri arătoase hainelungi din brocart colorat. Ei vor fi singurii care trec pragul ușii de fundal, ei sunt mânuitorii sufletelor, ei sunt radiologii lumii lui *Faust*: ei sunt „viața”, „plăcerile din trezie”, „imaginația subliminală”, ei sunt și moartea lui *Faust*, desigur. Nimeni altcineva nu se poate interpune între erou și tragica lui istorie, odată pactul de sânge cu diavolul semnat: or, asta e povestea! *Faust* merge în iad, dus „de mână” încet, cu știință, cu eleganță, cu fantezie, cu umor și *cu fast – în cele din urmă!*... Au subtilitate, în spectacolul lui Măniuțiu, diavolii și sunt (și ca interpretare) o tripletă bine armonizată: *Lucifer* – Hatházi András, *Mefisto* – Kézdi Imola, *Belzebut* – Panek Kati.

Personajele care locuiesc lumea lui *Faust* se află și ele în scenă de la început, ascunse privirii, drapate în faldul strălucitor și uniform de alb. Când vor ieși la lumină, personajele se vor dovedi identice până la confuzie unul cu toate celelalte. Lumea lor „visată de-un nebun” (cum ne șoptește Will din stal) este o simplă multiplicare de alb în alb: or, asta e iluzia! Căzute în cărucioare la limita spre letargie și prinse în cămașă de forță, se deconspiră personajele. Aproape imobile, sau dimpotrivă teribil, dezarticulat de agitate, ele nu fac, în mod esențial, decât să sublinieze unghiul iminenței eșecului lui *Faust*. Al unui eșec pe care, deja, l-au asimilat. Într-un fel, *Faust* care se ridică din masa personajelor comatoase și se supune condițiilor lui *Lucifer*, în schimbul fantasmelor de tinerețe și de viață ce i se dă, acest *Faust* relatează despre un tragism multiplu, despre un eșec plural, despre o lume devastată. *Doctorul Faust* nu e decât efigia tragicelor istorii ale lui *Valdes*, *Cornelius*, *Ducesei* și *Ducelui de Vanholt*, *Împăratului Germaniei*, *Cardinalului* și (iertat să-i fie sorții!) efigia *Papei*. Nimeni nu rămâne în afară. Răul a prins în năvod toată piesa. Broderia năvodului lucește suspect, veros, explodează de alb, marginea figurativă a scenei se suprapune marginii figurative a sălii. Dar noi, spectatorii, nicidecum nu suntem „scriși” de Marlowe, nici „descriși” de Măniuțiu.

Dintre diavoli, însoțitorul, ghidul lui *Faust* prin labirintul de arătări e *Mefisto*. Relația cunoaște, în spectacol, o evoluție surprinzătoare. În pliurile mătăsoase ale închipuirii pe care i-o oferă omului, și care ia forma pasionatei lui dorințe de iubire, fermecătorul însuși se lasă din când în când învăluit. Bogdán Zsolt joacă la cote maxime ascensiunea spre *delirul de iubire* în care e dusă versiunea tânără a personajului său (remarcabil fiind și Csiky András – *Faust vârstnic*). Dar peste complicitățile ordonate de *Lucifer*, diavolul cu chip de femeie – atent, fin, bogat nuanțat de extraordinara actriță Imola Kézdi –, își compune relația și din scurte fulgurații omenesti, încât sunt clipe în care capcana supremă, ultimă, ființa îndrăgostirii pare tentată să-și abandoneze dramaturgul (scenaristul) și să-și salveze victima. Finalul iluziei totale – și al spectacolului – modern, expresiv, zguduitor spectacol –, finalul e excepțional. Osânda vine asupra lui *Faust* mai tragic decât tot ce i se întâmplase anterior. Aici (acolo) unde Răul a învățat să se prezinte ca Alb, în spațiul căruia deghizamentul nu-l mai poate fi smuls, deoarece iadul se află deja în porii lucrurilor spoite, diavolii îmbrăcați ca mirese pun *în operă* (pun în scenă), netulburați, nunta lor cu *Faust*, aproximativ fastuoasă, ușor, subțire ilară. Lumea a deraiat.